

Archief / N. reeks / Vert.	
Kopie aan: N. no. / W. no. / P. no.	BW. GKO. WLO. PKN
Werkpr.	Circ. - Lbr
A / Stuk	Tel. no. / Tel. no.
110 JAN 2012	
Behand.	P/W/LZ
GEMEENTE HELLEDOORN	

**Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad**

informatiecentrum tel.
(070) 373 8020

uw kenmerk

bijlage(n)

betreft
cultuurbezit en
museumkwaliteit

ons kenmerk
BAOZW/U201102252
Lbr. 12/001

datum
6 januari 2012

Samenvatting

Cultuurbezit

Gemeenten hebben cultuurbezit in eigendom of gesubsidieerd, dat vaak bij lokale musea is ondergebracht. Indien lokale overheden in het kader van de herijking van hun eigendom cultuurbezit zelf afstoten of dat laten doen door culturele instellingen zoals musea dan moet dat prudent geschieden. U wordt geacht conform de Wet tot behoud van cultuurbezit te handelen. En wij bieden u bij deze de geactualiseerde en verbrede 'VNG-Richtlijn afstoting cultuurbezit' aan. Deze kent zes stappen: gemeentelijke beleidsvisie/beleidsplan; waardering en herkomst-onderzoek eventueel met collectieplan; bij afstoting: om niet herplaatsen of verkopen; herplaatsings- of verkoopvolgorde; opruimen restcategorie; bestemming opbrengst.

Museumkwaliteit

- Gelet op de onderlinge relatie gaat een herijking van cultuurbezit vaak gepaard met een herijking van het museumbeleid. Wij hebben daartoe verschillende hulpmiddelen voor u: een ringenmodel cultuurbeleid plus een handreiking en instrumentarium museumbeleid.
- Voorts is er om de kwaliteit bij de bekostigde instellingen te waarborgen sprake van onafhankelijk te toetsen criteria voor het Museumregister, die onlangs zijn geactualiseerd. Het gaat daarbij om de volgende elementen: rechtspositie, bestuur en beleid; kwaliteitssysteem; financiële middelen; voorzieningen en veiligheidszorg; toegankelijkheid; personeel; collectie: beleid, verwerven en afstoten; collectie: registreren en behouden; collectie: onderzoek; presentatie; communicatie en marketing; educatie. Tevens is voor u een daarvan afgeleid 'VNG-Model meerjarenconvenant budgetsubsidie gemeente-museum' beschikbaar.

Aan de leden

informatiecentrum tel.
(070) 373 8020

uw kenmerk

bijlage(n)

betreft
cultuurbezit en
museumkwaliteit

ons kenmerk
BAOZW/U201102252
Lbr. 12/001

datum
6 januari 2012

Gemeenten hebben cultuurbezit in eigendom of gesubsidieerd, dat vaak bij lokale musea is ondergebracht. Indien lokale overheden in het kader van hun herijking van eigendom of taken cultuurbezit zelf afstoten of dat laten doen door culturele instellingen zoals musea dan moet dat prudent geschieden. Datzelfde geldt voor de herijking van het museumbeleid. Deze ledenbrief geeft u daartoe de handvatten. Daarmee kunnen problemen op lokaal niveau en met brancheorganisaties van musea, kunstenaars e.d. voorkomen worden.

Cultuurbezit

1. Wet tot behoud van cultuurbezit

1.1. Positie gemeenten

U wordt geacht te handelen conform de Wet tot behoud van cultuurbezit. Indien u besluit om cultuurbezit dat als onvervangbaar of onmisbaar voor ons land moet worden beschouwd toch buiten Nederland te brengen, dan kan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap uw besluit derhalve voor schorsing of vernietiging voordragen bij de Kroon. Hij hoeft richting overheden echter geen aanbod tot koop te doen.

1.2. Wettelijke bepalingen

De Wet tot behoud van cultuurbezit regelt dat de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, gehoord de Raad voor Cultuur, zaken kan aanwijzen als beschermde voorwerpen (op zich of als verzameling). Het gaat om roerende zaken van bijzondere cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis, die als zijnde onvervangbaar en onmisbaar, behoren te worden behouden voor het Nederlands cultuurbezit. Het is verboden beschermde voorwerpen ter veiling te brengen, te vervreemden, te bezwaren, te verhuren, in bruikleen te geven of bij boedelscheiding aan een niet-ingezetene toe te delen, alvorens het voornemen daartoe schriftelijk aan de landelijke

Erfgoedinspectie is gemeld. En het is ook verboden de verblijfplaats van een beschermd voorwerp te wijzigen óf tijdelijk buiten Nederland te brengen alvorens het voornemen daartoe schriftelijk aan deze inspectie is gemeld. Als deze zaken zich in de openbare collecties van musea, bibliotheken en archieven bevinden en de Staat of de gemeente zijn eigenaar, dan is tevoren schriftelijke toestemming van hen vereist. In principe staan de beschermde voorwerpen van particulieren op een lijst. Het betreft thans 240 losse voorwerpen en 23 verzamelingen. Willen particuliere eigenaren toch verkopen, dan moet de Staat hen een aanbod tot koop doen. Zie ook www.wetten.nl en www.erfgoedinspectie.nl.

2. VNG-Richtlijn afstoting cultuurbezit

Wij bieden u bij deze een geactualiseerde en verbrede 'VNG-Richtlijn afstoting cultuurbezit' aan.

2.1. Een korte terugblik

Reeds in 1992 hebben wij u in samenwerking met het Rijk een Richtlijn voor het afstoten van een deel van uw cultuurbezit, zijnde kunstwerken uit de Beeldende Kunsten Regeling/BKR, doen toekomen. Deze is door veel gemeenten gehanteerd zonder juridische of andere bijzondere problemen. Zie voorts: <http://www.vng.nl/Documenten/Extranet/Sez/JOC/lbrafstotenBKR.pdf>.

Daarnaast is er de Leidraad voor het afstoten van museale objecten/LAMO, die in 2006 onder auspiciën van de rijksdienst Instituut Collectie Nederland is geactualiseerd. Wij hebben hieraan meegewerkt, maar het financiële deel c.q. de aanwending van afstotingsgelden louter voor nieuwe museale objecten hebben wij niet onderschreven. Zie voorts: <http://www.vng.nl/Documenten/Extranet/Sez/JOC/Leidraad.pdf>

In onze thans voorliggende algemene Richtlijn proberen wij onze oorspronkelijke BKR-Richtlijn en de LAMO zoveel mogelijk te koppelen.

2.2. Juridisch kader

Indien u eigenaar bent van cultuurbezit, dan bent u in principe vrij om daarmee naar eigen goeddunken te handelen. U dient echter wel te letten op de eerdergenoemde Wet tot behoud van cultuurbezit. En als het in een museum berust ook op de eventuele bruikleenovereenkomst die u met het museum heeft alsmede op de bepalingen in uw bekostigingsvoorwaarden. Indien u cultuurbezit in een museum hebt gesubsidieerd, dan geldt de Algemene wet bestuursrecht. Met name artikel 4:38 is van belang, namelijk de verplichtingen die u op basis daarvan hebt gesteld in uw subsidievoorwaarden. En artikel 4:41 regelt de vergoeding die u van een subsidie-ontvanger kunt eisen indien deze gesubsidieerde goederen vervreemdt, bezwaart of de bestemming daarvan wijzigt. Daarnaast zijn er bepalingen in geval van liquidatie. Dit alles gaat boven een zelfregulerend systeem als de LAMO.

2.3. Elementen in de Richtlijn

Wij zijn van oordeel dat bij afstoting van cultuurbezit niet zozeer financiële motieven leidend moeten zijn, maar inhoudelijke aan het gemeentelijke en/of museale beleid te herleiden keuzes. Om die reden raden wij u dringend aan om de volgende stappen te (doen) doorlopen indien u cultuurbezit wilt (laten) afstoten.

Stap 1. Gemeentelijke beleidsvisie/beleidsplan (en visie/plan museum)

Het is raadzaam om te starten met een gemeentelijke beleidsvisie of beleidsplan. En het verdient aanbeveling bij de voorbereiding en/of toetsing ervan externe deskundigheid in te schakelen.

Ook om de waan van de dag zoveel mogelijk uit te sluiten.

Indien het cultuurbezit in een museum betreft ligt het voor de hand ook een visie en een plan van het museum te vragen.

Stap 2. Waardering en herkomstonderzoek (en collectieplan museum of gemeente)

Het is noodzakelijk om voor de waardering van cultuurbezit een kunsthistoricus, restaurator en/of deskundige commissie in te schakelen. Deze kan waarden aan de hand van in ons land gebruikelijke inhoudelijke criteria.

Ook moet naar de herkomst gekeken worden, bijvoorbeeld of het cultuurbezit door schenkingen, legaten e.d. in bezit verkregen is en welke voorwaarden daarbij gelden. Gelet op deze laatste kan soms niet of beperkt afgestoten worden. Ten aanzien van BKR-werken gelden bijzondere bepalingen, zie bladzijde 2 van deze brief.

Indien het cultuurbezit in een museum betreft dan wordt een collectieplan noodzakelijk geacht.

Dit kan ook aan de orde zijn indien u zelf een grote eigen collectie in beheer heeft.

Stap 3. Bij afstoting: om niet herplaatsen of verkopen

Indien u op basis van de bevindingen op basis van de punten 1 en 2 besluit om voorwerpen af te stoten, dan kunt u de keuze maken tussen om niet herplaatsen of verkopen.

Indien het bezit binnen de eigen lokale samenleving openbaar zichtbaar blijft dan kan het beste gedacht worden aan 'om niet'. Indien het echter tot buiten de gemeente wordt verplaatst dan ligt verkoop eerder voor de hand, omdat het cultuurbezit bij de oorspronkelijke verkrijging uit úw algemene gemeentelijke middelen is betaald.

Bij verkoop dient een prijs te worden bepaald door een deskundige taxateur: dit kan de marktprijs zijn of de eerder door u betaalde prijs met index. Bij verkoop van kunstwerken jonger dan 70 jaar kan tevens zogeheten volgrecht aan de kunstenaar verschuldigd zijn op basis van de Auteurswet.

Stap 4. Herplaatsings- of verkoopvolgorde

U moet voorts de keuze maken ten gunste van wie u uw cultuurbezit wilt herplaatsen of verkopen.

Bij herplaatsing om niet of verkoop kan aan de onderstaande volgorde worden gedacht:

- (herplaatsing bij) niet-commerciële lokale (culturele) instellingen in de eigen gemeente.
- (herplaatsing bij of verkoop aan) een niet-commercieel museum elders in ons land (bij grote waarde).
- (verkoop aan) derden in ons land bijvoorbeeld via de plaatselijke kunstuitleen of een veiling (bij reguliere of weinig waarde).

- (verkoop) buiten ons land (bij reguliere of weinig waarde).

Enkele decennia geleden was er regelmatig sprake van ruil van cultuurbezit tussen gemeenten, met name omdat ze veel BKR-kunstwerken tegelijk in bezit kregen en hielden. Dit ligt thans logistiek lastiger, want eenieder is in een andere fase van bezit en eventuele herijking ervan.

Stap 5. Opruimen restcategorie

Het kan gaan om grote of breekbare voorwerpen. De gemeente kan trachten om deze tentoon te stellen in semi-publieke nutsbedrijven.

Daarnaast kan het voorwerpen betreffen die total loss zijn. Deze kunnen na contact met de kunstenaar of diens erfgenamen vernietigd worden. Of ze kunnen, indien mogelijk, aan hen teruggegeven worden. Dit laatste kan ook gebeuren bij niet-herplaatsbare of -verkoopbare voorwerpen.

Stap 6. Bestemming opbrengst

Indien het bezit in uw eigendom en uw beheer betreft dan ligt het voor de hand dat de opbrengst van afstoting terugvloeit naar de algemene gemeentelijke middelen. Het kan zijn dat u vervolgens een culturele of maatschappelijke bestemming eraan geeft.

Indien het bezit binnen een museum betreft in uw eigendom of door u gesubsidieerd, dan ligt dit punt gevoeliger. Zoals gemeld beveelt de LAMO aan om de opbrengst te besteden aan nieuwe museale objecten. Wij zijn echter van oudsher van oordeel dat de besteding breder kan zijn. Wij geven u wel in overweging om de gelden in eerste instantie aan te wenden voor het betrokken museum als geheel.

Museumkwaliteit

1. Instrumenten voor gemeentelijke herijking museumbeleid

Gelet op de onderlinge relatie gaat een herijking van cultuurbezit vaak gepaard met een herijking van het museumbeleid. Om u daarbij te ondersteunen zijn er diverse instrumenten:

1.1. VNG-Ringenmodel Gemeentelijk Cultuurbeleid

In dit Ringenmodel gaat het bij gemeenten tot en met 30.000 inwoners om een museum in de vorm van een oudheidkamer. In gemeenten vanaf 30.000 tot en met 90.000 inwoners valt te denken aan een cultuur- en natuurhistorisch museum. In gemeenten boven 90.000 inwoners kan er daarnaast ook een museum voor beeldende kunst zijn. Zie voorts:

http://www.vng.nl/Documenten/Extranet/Sez/JOC/ringenmodel_gem_cultuurbeleid.pdf.

1.2. Handreiking Museumbeleid voor Gemeenten

De Handreiking Museumbeleid voor Gemeenten is in 2004 door ons samen met de Nederlandse Museumvereniging/NMV en het Landelijk Contact (provinciale) Museumconsulenten/LCM gemaakt. De Handreiking schetst de stand van zaken bij de musea op dat moment. Ze gaat in op de positie van Rijk, provincies en gemeenten. Er worden trends beschreven. En de praktische gevolgen van de toen geldende criteria van het Museumregister worden uit de doeken gedaan.

Inmiddels zijn deze criteria geactualiseerd, zie bladzijden 3 en 4 van deze brief. Zie voorts: <http://www.vng.nl/Documenten/Extranet/Cultuur/Beeldende%20kunst%20en%20vormgeving/Museumbeleid%20voor%20Gemeenten.pdf>.

1.3. Instrumentarium Gemeentelijk Museumbeleid

Het Instrumentarium Gemeentelijk Museumbeleid uit 2005 is een vervolg op de Handreiking en eveneens gemaakt door VNG, NMV en LCM. Het is bedoeld om op praktisch niveau een analyse te maken van de relatie tussen de gemeente en een lokaal museum. Deze analyse dient om beslissingen te nemen over de instandhoudingsrelatie met het museum, bijvoorbeeld in de vorm van een structurele en/of incidentele subsidie. U kunt uw analyse vormgeven aan de hand van een vragenlijst met de volgende hoofdonderwerpen: voorgeschiedenis; huisvesting; collectie; financiën; behoud erfgoed c.q. culturaanbod; functie; samenwerking; organisatie; publiek; kracht en toekomstbestendigheid; knelpunten; ambities. Zie voorts:

<http://www.vng.nl/Documenten/Extranet/Cultuur/Beeldende%20kunst%20en%20vormgeving/Instrumentarium%20Gemeentelijk%20Museumbeleid.pdf>

2. Geactualiseerde criteria voor museumkwaliteit

Om de kwaliteit bij de bekostigde instellingen te waarborgen is er sprake van onafhankelijke externe toetsing. Deze geschiedt aan de hand van de met ons overeengekomen per november geactualiseerde criteria voor het Museumregister en met behulp van een vragenlijst. Dit gebeurt eens per vijf jaar, in de tussenliggende jaren kan worden volstaan met zelfevaluatie. De elementen die worden getoetst zijn: rechtspositie, bestuur en beleid; kwaliteitssysteem; financiële middelen; voorzieningen en veiligheidszorg; toegankelijkheid; personeel; collectie: beleid, verwerven en afstoten; collectie: registreren en behouden; collectie: onderzoek; presentatie; communicatie en marketing; educatie. Zie voorts: www.museumregisternederland.nl. Op basis van de oude criteria zijn er honderden musea geregistreerd. De verwachting is dat dit goede resultaat zich voortgezet bij het hanteren van de nieuwe criteria.

3. Model Meerjarenconvenant Museumbudgetsubsidie

Tot slot wijzen wij u op een door ons na consultatie van de Nederlandse Museumvereniging ontwikkelde 'VNG-Model meerjarenconvenant museumbudgetsubsidie gemeente-museum'. Dit kan ook worden gebruikt voor interne budgetafspraken tussen de gemeente en het gemeentelijke museum. In dit convenant is rekening gehouden met de nieuwe kwaliteitscriteria.

3.1. Wederzijdse inspanning

We hebben gekozen voor een convenant, omdat het van belang is door middel daarvan wederzijds meerjaren intenties vast te leggen over beleid en subsidies, zodat het betrokken museum gedurende de daarin bepaalde tijd zekerheid krijgt en bedrijfsmatig kan opereren. En er is gekozen voor de vorm van een budgetsubsidie, omdat in het kader daarvan wordt omschreven en bepaald welke activiteiten plus daarbij behorende resultaten en kwaliteit voor

het beschikbare geld worden verwacht.

Het convenant betreft een wederzijdse inspanning. Als basis voor het convenant geldt enerzijds het cultuur- c.q. museumbeleid van de gemeente waarmee ze een bijdrage levert aan de continuïteit van het museumaanbod. En anderzijds het beleidsplan van het museum waarmee dit een bijdrage levert aan de (cultuur)beleidsvoornemens van de gemeente.

3.2. Onderdelen van het convenant

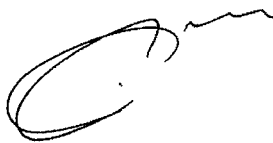
Ten aanzien van het museum zijn de volgende aspecten in het convenant opgenomen: doelstellingen; activiteiten en resultaten inzake collectie, presentatie, educatie, informatie/communicatie en overige; kwaliteit gelet op criteria museumregister en met specifieke gemeentelijke aandachtspunten. Er zijn bepalingen over de hoogte van de subsidie en het subsidieproces. Aan huisvesting en onderhoud wordt specifiek aandacht besteed. Voorts komen vermogensvorming en een anti-speculatiebeding aan bod. De slotbepalingen betreffen een eventuele wijziging en de duur van het convenant. Zie voorts:

http://www.vng.nl/Documenten/actueel/beleidsvelden/cultuur_sport/2011/20111223_Modelmeerjar_enconvenantmuseumbudgetsubsidie.doc

Dit alles geldt ter specificering en uitwerking van de globale bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht en de gemeentelijke Algemene subsidieverordening. Wij wijzen u erop dat er voor deze laatste een VNG-model is. Voorts is het van belang dat er in de Awb afdeling 4.2.8. veel 'kan' bepalingen zijn, geldend voor 'per boekjaar verstrekte subsidies aan rechtspersonen' waartoe de musea behoren. Vaak beperken deze de mogelijkheden van de subsidie-ontvangers: u moet derhalve bezien of u deze al dan niet van toepassing wilt verklaren op het door u gesubsidieerde museum.

Voor de volledigheid melden wij u dat u alle genoemde stukken ook op onze site kunt vinden. Wij verwachten dat deze ledenbrief en het daarbij behorende achtergrondmateriaal u inspireren tot een weloverwogen toekomstbestendig beleid inzake cultuurbezit en musea binnen uw grenzen.

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

mr. R.J.J.M. Pans
voorzitter directieraad

Deze ledenbrief staat ook op www.vng.nl onder brieven.